

Dictamen en relació amb la consulta sobre l'exercici del dret d'accés a les dades de la documentació clínica pels pares i mares en representació dels fills menors

Es presenta davant l'Autoritat Catalana de Protecció de Dades una consulta en la qual es demana que l'Autoritat emeti un dictamen sobre l'exercici del dret d'accés a les dades de la documentació clínica pels pares i mares en representació dels fills menors.

En concret, exposa dues consultes:

- a) Si resulta o no necessari obtenir de forma prèvia l'autorització del menor major de 14 anys per donar accés als seus pares o representants legals a la documentació clínica del menor.
- b) En el cas dels pares separats o divorciats, en quina forma es pot acreditar que el progenitor té atribuïda la pàtria potestat.

Analitzada la consulta, que s'acompanya d'un model de declaració responsable que haurien de signar els pares que vulguin accedir a la història clínica dels fills menors, i vist l'informe de l'Assessoria Jurídica emeto el següent dictamen:

I

(...)

II

D'acord amb l'article 236-1 del Llibre segon del Codi Civil de Catalunya, els progenitors són els titulars de la potestat parental respecte als fills menors no emancipats. La potestat parental es pot estendre als fills majors d'edat incapacitats prorrogant-la o rehabilitant-la.

I d'acord amb l'article 236-18, l'exercici de la potestat sobre els fills comporta la representació legal d'aquests.

L'apartat 2 de l'article 236-18 exclou de la representació legal dels fills els actes relatius als drets de la personalitat, llevat que les lleis que els regulin estableixin una altra cosa.

Sobre això, cal tenir en compte que la Llei 21/2000, del 29 de desembre, sobre els drets d'informació concernent la salut i l'autonomia del pacient, i la documentació clínica, en el seu article 13 regula l'accés a la història clínica en els termes següents:

"Article 13. Drets d'accés a la història clínica

1. Amb les reserves assenyalades a l'apartat 2 d'aquest article, el pacient té dret a accedir a la documentació de la història clínica descrita per l'article 10, i a obtenir una còpia de les dades que hi figuren. Correspon als centres sanitaris regular el procediment per a garantir l'accés a la història clínica.

2. El dret d'accés del pacient a la documentació de la història clínica mai no pot ésser en perjudici del dret de tercers a la confidencialitat de les dades d'aquests que figuren en l'esmentada documentació, ni del dret dels professionals que han intervingut en l'elaboració d'aquesta, que poden invocar la reserva de llurs observacions, apreciacions o anotacions subjectives.

3. El dret d'accés del pacient a la història clínica es pot exercir també per representació, sempre que estigui degudament acreditada.

Per tant, la possibilitat que aquest dret s'exerceixi per representació està expressament prevista a la normativa sanitària.

Per altra banda, el Reglament de desplegament de la Llei orgànica 15/1999, de 13 de desembre, de protecció de dades de caràcter personal (RLOPD), aprovat pel Reial decret 1720/2007, de 21 de desembre, en el seu article 23.1.b) estableix que, pel que fa a l'exercici dels drets d'accés, rectificació, cancel.lació i oposició, quan l'afectat estigui en situació d'incapacitat o minoria d'edat que impossibiliti l'exercici personal d'aquests drets, els pot exercir el seu representant legal, cas en què és necessari que acrediti aquesta condició.

Sobre això, cal tenir en compte que l'article 13 del mateix RLOPD reconeix als menors majors de 14 anys la capacitat de consentir el tractament de dades de caràcter personal, per la qual cosa sembla que es pot concloure fàcilment que el menor que sigui major de 14 anys també pot exercir els drets inherents a l'autodeterminació informativa (accés, rectificació, cancel.lació i oposició), perquè no tindria sentit reconèixer capacitat per consentir el tractament i no per accedir a consultar la informació que hagi estat tractada.

D'acord amb això, s'ha de concloure que la normativa ja preveu la capacitat dels menors majors de 14 anys per a poder consentir el tractament de les seves dades i, consegüentment, per a exercir el dret d'accés a les mateixes.

No obstant això, el que s'acaba de dir no ha de portar a concloure que els pares que ostentin la potestat parental no puguin accedir a la documentació clínica del fill menor que sigui major de 14 anys, atès que el contingut de la potestat parental justifica aquest accés.

D'entrada, s'ha de fer notar que l'article 3.1 de la Llei 21/2000, referit en aquest cas no ja als menors sinó a qualsevol pacient, si be estableix que el dret a la informació assistencial correspon al pacient, estableix també que s'ha d'informar a les persones que estan vinculades amb ell, en la mesura que el mateix pacient ho permeti expressament o tàcita.

Però més enllà d'això, i centrant-nos en el cas dels menors, l'article 236-2 del Codi Civil de Catalunya estableix que la potestat parental és una funció inexcusable que, en el marc de

l'interès general de la família, s'exerceix personalment en interès dels fills, d'acord amb llur personalitat i per a facilitar-ne el ple desenvolupament.

I l'article 236-17, que regula les relacions entre pares i fills, estableix el següent:

1. Els progenitors, en virtut de llurs responsabilitats parentals, han de tenir cura dels fills, prestar-los aliments en el sentit més ampli, conviure-hi, educar-los i proporcionar-los una formació integral. Els progenitors també tenen el deure d'administrar el patrimoni dels fills i de representar-los.

Aquest deure de cura respecte els fills inclou òbviament la cura respecte el seu estat de salut. De fet, la mateixa Llei 21/2000, preveu que *“si el pacient, a criteri del metge responsable de l'assistència, no és competent per a entendre la informació, perquè es troba en un estat físic o psíquic que no li permet fer-se càrrec de la seva situació, se n'ha d'informar també els familiars o les persones que hi estan vinculades”* (art. 3.3). Òbviament aquesta situació en molts casos serà predicable respecte els menors d'edat.

Per tant, els deures que l'ordenament jurídic atribueix als titulars de la potestat parental habiliten l'accés d'aquests a la documentació clínica que afecta els menors sotmesos a la seva potestat.

En aquest sentit, l'article 17.1 de la Llei 14/2010, del 27 de maig, dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència, estableix que *“els infants i els adolescents poden exercir i defensar ells mateixos llurs drets, llevat que la llei limiti aquest exercici. En qualsevol cas, poden fer-ho mitjançant llurs representants legals, sempre que no tinguin interessos contraposats als propis.”*

D'acord amb això, sembla clar que els pares poden accedir a la documentació de la història clínica sense necessitat d'autorització del menor, sempre que aquest accés no pugui ser contrari als interessos del menor. En cas de conflicte hauria de prevaldre l'interès superior del menor (art. 5 de la Llei 14/2010).

En aquest sentit, per exemple, caldria tenir en compte les previsions de la Llei orgànica 2/2010, de 3 de març, de salut sexual i reproductiva i de la interrupció voluntària de l'embaràs, que preveu (art. 13) que la informació sobre aquest fet als progenitors de les dones de 16 o 17 anys que hagin decidit la interrupció voluntària de l'embaràs es pot limitar a un dels progenitors o a cap d'ells quan concorrin circumstàncies que puguin generar un conflicte en perjudici de la menor:

“Cuarto. En el caso de las mujeres de 16 y 17 años, el consentimiento para la interrupción voluntaria del embarazo les corresponde exclusivamente a ellas de acuerdo con el régimen general aplicable a las mujeres mayores de edad.

Al menos uno de los representantes legales, padre o madre, personas con patria potestad o tutores de las mujeres comprendidas en esas edades deberá ser informado de la decisión de la mujer.

Se prescindirá de esta información cuando la menor alegue fundadamente que esto le provocará un conflicto grave, manifestado en el peligro cierto de violencia intrafamiliar, amenazas, coacciones, malos tratos, o se produzca una situación de desarraigo o desamparo.”

III

Pel que fa a la segona qüestió plantejada, això és si en el cas dels pares separats o divorciats, en quina forma es pot acreditar que el progenitor té atribuïda la pàtria potestat, s'ha de dir el següent.

L'article 236-8 del Codi Civil de Catalunya estableix el següent:

“1. Els progenitors exerceixen la potestat parental respecte als fills conjuntament, llevat que acordin una altra modalitat d'exercici o que les lleis o l'autoritat judicial disposin una altra cosa.

2. En l'exercici conjunt de la potestat parental s'apliquen les regles següents:

a) En els actes d'administració ordinària i respecte a tercers de bona fe, es presumeix que cada progenitor actua amb el consentiment de l'altre.

b) En els actes d'administració extraordinària, els progenitors han d'actuar conjuntament o bé, si ho fan individualment, amb el consentiment exprés de l'altre. Són actes d'administració extraordinària els que requereixen l'autorització judicial.

c) En els actes de necessitat urgent i en els que, d'acord amb l'ús social o les circumstàncies familiars, normalment fa una persona sola, qualsevol dels progenitors pot actuar indistintament.”

D'acord amb això, com s'apunta a la consulta, es pot concloure que hi ha una presumpció de la potestat parental en favor dels progenitors. Per tant, l'acreditació de la relació de filiació a través del llibre de família o un altre document equivalent que ho permeti seria suficient per a que un dels progenitors pugui accedir a l'esmentada informació. I això amb independència que els progenitors convisquin o no.

No obstant això, com s'apunta a la consulta, es poden plantejar problemes en aquells casos en què un dels progenitors (o tots dos) hagin estat privats de la potestat parental (art. 236-6 del Codi Civil de Catalunya). En aquest sentit, la proposta que es fa en la consulta, relativa a incloure una declaració responsable del progenitor no custodi, en la qual declari que ostenta la pàtria potestat, pot ser una bona pràctica que ofereix majors garanties que no es produiran accessos indeguts en aquells supòsits en què un (o tots dos) dels progenitors hagin estat privats de la potestat parental.

En la mateixa línia, s'ha de valorar positivament la referència que es fa en la consulta a la necessitat que, amb caràcter previ a donar accés, s'hauria d'eliminar, si escau, de la documentació clínica lliurada, la informació que pugui revelar informació de l'altre progenitor o de tercers, com per exemple l'adreça o domicili del menor, la identitat de la persona que l'ha acompanyat a la visita etc.

D'acord amb les consideracions fetes en aquests fonaments jurídics en relació amb la consulta plantejada en relació amb l'exercici del dret d'accés a les dades de la documentació clínica pels pares i mares en representació dels fills menors pugui suposar una vulneració de la legislació de protecció de dades personals, es fan les següents,

Conclusions

L'accés a la documentació clínica per part dels pares o dels representants que tinguin atribuïda la potestat parental d'un menor que sigui major de 14 anys no requereix la seva autorització.

En el cas de pares separats o divorciats, el llibre de família o equivalent pot ser suficient per acreditar aquesta condició, atesa la presumpció que es deriva de l'ordenament vigent pel que fa a l'exercici de la potestat parental. En el cas de pares o mares que no en tinguin la custòdia, una declaració responsable en la qual es declari que s'ostenta la potestat parental pot ser una bona garantia des del punt de vista del dret a la protecció de dades.

Barcelona, 20 de març de 2015